Lao-Tze

TAO TE KING
sau
CARTEA CĂRĂRII SUPREMULUI ADEVĂR

INTRODUCERE

TAO TE KING înseamnă "Cartea Căii şi a Virtuţii Supremului Adevăr". Este un text fundamental ce conţine 5000 de caractere (din această cauză, uneori este supranumit în chineză şi "textul celor 5000 de caractere"). Acest text este atribuit lui LAO-TZE. El constituie baza taoismului filosofic (Tao-chia) şi a taoismului religios (Tao-chiao). Tradiţia susţine că acest text a fost scris de LAO-TZE în secolul al VI- lea înaintea lui Christos, dar astăzi se ştie că textul a fost scris în secolul al IV-lea sau al III-lea înaintea lui Christos.

Cel mai vechi exemplar care s-a păstrat şi în zilele noastre datează din perioada dintre anii 206 şi 195 înaintea lui Christos.

TAO TE KING, pe care LAO-TZE, după cum spune tradiţia, l-a încredinţat paznicului pragului Yin Hsi înainte de a dispare în Occident, conţinea 81 de capitole: primele 37 formau "Cartea Căii" (TAO), iar următoarele 44 "Cartea lui TE". Această diviziune s-a datorat faptului că primul capitol trata despre TAO, iar cel de-al 38-lea despre TE.

Conţinutul lui TAO TE KING nu este de natură omogenă. Pe lângă fragmente de text de pură tradiţie taoistă găsim şi idei ale altor tendinţe filosofice ale vremii. Filosofia lui TAO TE KING se cristalizează în jurul noţiunilor de TAO sau de Cale şi de TE, Virtute sau Forţă. Alte importante idei pe care se bazează acest text sunt cele ale absenţei acţiunii (Wu-wei) şi a întoarcerii lucrurilor la originea supremă (Fu).

TAO TE KING prezintă TAO ca fiind Principiul ultim care există dinaintea apariţiei cerului şi a pământului şi care cuprinde tot ceea ce există. TAO este inefabil şi indescriptibil. El este originea (mama) tuturor lucrurilor, cel care dă naştere, fără însă a acţiona. Forţa sa, TE, este singurul element pe care

manifestarea fizică îl mai păstrează de la TAO; această forţă este cea care îi susţine existenţa.

Pentru a se putea uni cu TAO, ţel ultim al tuturor adepţilor taoismului filosofic, "înţeleptul" trebuie să descopere în propria sa fiinţă legea universală a întoarcerii la originea supremă (Fu). Pentru a putea realiza aceasta, el trebuie să fi trezit şi dezvoltat în propria sa fiinţă vacuitatea beatifică (Wu) şi simplicitatea (P'u) lui TAO, care îi permite să se ferească de orice acţiune implicatoare (Wu-wei). Datorită absenţei acţiunilor realizate cu ataşament îl putem recunoaşte ca fiind suveranul ale cărui virtuţi sunt îndelung descrise în numeroasele pagini ale lui TAO TE KING. Adevăratul prinţ iluminat este cel căruia lumea nu-i remarcă nici măcar existenţa, deoarece el intervine cît mai puţin posibil în derularea naturală şi firească a evenimentelor. El reduce legile lumii noastre la minimum şi aceasta face să scadă numărul criminalilor, el nu mai acordă nici o valoare virtuţilor confuciene tradiţionale   ale umanităţii (Jen) şi justiţiei (Y). El urmăreşte permanent să-şi depăşească sentimentele negative şi dorinţele înlănţuitoare reducând percepţia obiectelor susceptibile de a-l suscita. În acest fel, inima omului înţelept poate să rămână fericită, senină şi astfel el atinge simplitatea armonioasă numită P'u.

La origine, textul s-a numit "LAO- TZE". El a fost numit "TAO TE KING" de către un împărat al dinastiei Han. Termenul KING ("clasic") îl plasează pe picior de egalitate cu marii clasici confucieni. Astăzi avem mai mult de 50 de comentarii referitoare la TAO TE KING, constând în interpretări foarte diverse ale acestui text.

Adepţii şcolii taoiste nu sunt singurii pentru care TAO TE KING este un text fundamental; la fel este el şi pentru adepţii şcolii YIN-YANG, pentru Juriştii Statului, pentru susţinătorii şcolii I-CHING, etc.

TAO TE KING

1. TAO care ar fi numai cale nu este veşnicul TAO. Numele ce i l-am dat nu este Numele Veşnic. Fără nume este

principiul Cerului şi al Pământului. Când îl putem numi, este puterea infinită care creează nenumăratele fiinţe, lucruri şi energii. Iată pentru ce în veşnica lipsă de dorinţe i se poate vedea esenţa. În fiinţarea înfăţişării dorinţelor i se văd înfăptuirile sale. Cele două înfăţişări au aceeaşi obârşie, deşi au nume deosebite. Această identitate este un abis de adâncime şi mister, ea este adâncul adâncimilor şi poarta tuturor esenţelor.

2. Toţi oamenii, sub cer, cunosc frumosul ca frumos, iată obârşia urâtului. Toţi oamenii cunosc binele ca bine, iată obârşia Răului. Astfel, fiecare lucru şi opusul său se nasc îngemănate, greul şi uşorul se nasc unul pe altul. Cel lung determină pe cel scurt. Înaltul produce adâncul. Sunetul şi glasul se acordă reciproc. Înainte şi îndărăt decurg unul din altul. Iată de ce Înţeleptul practică doctrina Non - Acţiunii. El instruieşte prin pildă vie, nu doar cu vorbe. Pe toate fiinţele care se nasc în lume şi care îşi pun nădejdea în el, nici nu le uită, nici nu le îndepărtează. El le impulsionează şi astfel le creează merite fără a şi le însuşi. Le catalizează să se dezvolte şi nu se bizuie pe ele. Aşa câştigă el merite, dar rămâne mai presus de ele. Rămânând mai presus de ele, nici meritele nu îl părăsesc niciodată datorită detaşării sale izvorâte din înţelepciune.

3. Nu preaslăviţi decât pe oamenii cu adevărat aleşi şi poporul nu va lupta pentru măriri deşarte. Nu preţuiţi ceea ce este greu de câştigat dar efemer şi poporul nu va fura. Nu-i arătaţi nimic ce i-ar îmboldi excesiv dorinţa, şi inima nu i se va tulbura. Deci, iată principalele sfaturi ale înţelepciunii: golirea inimii de dorinţă, umplerea cu TAO, potolirea patimilor, amplificarea iubirii pure, sporirea puterilor. Să caute să aducă mereu poporul dincolo de ştiinţă, dincolo de dorinţe, către nepieritoarea înţelepciune. Să împiedice pe cei ce ştiu, care sunt geniali, să lucreze numai din vanitate. De procedează

aşa constant, fără să acţioneze, poporul va fi bine cârmuit.

4. TAO este vid creator, dar acţiunea sa este fără de sfârşit. Este un abis esenţial unde se poate vedea izvorul tuturor energiilor şi fiinţelor lumii. Îşi îmblânzeşte duritatea, se desface din haos, îşi tempereazǎ strălucirea, se identifică celor mai mici atomi. O! Neprihănire! Fiinţarea sa este veşnică. Nu ştiu al cui fiu ar putea să fie. El este mai dintr-un început decât însuşi Domnul Cerurilor.

5. Cerul şi Pământul nu au vreo preferinţă pentru o făptură, le consideră pe toate ca ceva egal. Înţeleptul nu preferă pe nimeni, el priveşte poporul ca pe un tot. Văzduhul ce se desfăşoară între cer şi pământ este foalele fierarului, este gol şi fără de sfârşit. Mişcarea armonioasă perpetuă naşte toate fiinţele, lucrurile şi stările. A vorbi mult despre TAO fără să-l cunoşti nu duce decât la oboseală. Mai bine să se descopere şi să se păstreze calea de mijloc, căci aceasta permite realizarea efectivă a lui TAO.

6. Spiritul etern al haosului nu moare. El este acela pe care îl numim Mama Tainică a lucrurilor şi fiinţelor. Această Mamă Tainică este poarta prin care toate fiinţele vin în existenţă. Este rădăcina Cerului şi a Pământului. El fiinţează mereu, însuşirea-i creatoare şi atotputernică lucrează mereu fără trudă.

7. Cerul se întinde la nesfârşit. Pământul dăinuie la nesfârşit. Ele trăiesc etern pentru că nu fac din fiinţarea lor un lucru care să le fie propriu. Iată pentru ce înţeleptul îşi depăşeşte în totalitate personalitatea şi prin aceasta chiar îi dă valoare. Îşi transcende trupul şi chiar prin aceasta îl ocroteşte. El caută să nu aibe dorinţe şi prin aceasta chiar mai repede ajunge la ADEVăRUL ULTIM care este de fapt ţelul dorinţelor sale.

8. Virtutea superioară este asemenea apei. Apa şi virtutea dăruiesc detaşate binefacerile lor tuturor fiinţelor şi lucrează fără luptă. Ambele se menţin în locurile pe care omul ignorant le dispreţuieşte: locuri joase, ranguri modeste. Când virtutea există iubeşte tot Pământul. În inima omului virtutea este vidul beatific. În binefacere, virtutea este fermecătoarea omenie. În vorbă este sinceritate. În administraţie este conducerea bună. În activitate este puterea realizatoare. În acţiune este timpul, stăruinţa, clipa cea mai prielnică. Singură virtutea lucrează fără luptă, astfel nu-şi face duşmani.

9. Căutarea avidă a bogăţiilor nu are valoarea inestimabilă a moderaţiei. Mânuirea şi ascuţirea fără încetare a uneltei o face în final nefolositoare. Un palat plin cu aur şi pietre nestemate expune la pierderea totului. A avea onoruri, bogăţie şi a fi mândru de ele înseamnă a chema nenorocirea. Dimpotrivă, dacă se adună merite nepieritoare, rămâne renumele chiar şi atunci când corpul fizic piere. Aceasta este Calea Supremă a Cerului care conduce la libertate şi înţelepciune.

10. Omul a primit un spirit etern. Păstrându-şi unitatea supremă a fiinţei va fi nemuritor, va scăpa de nimicire şi va fi plin de candoare şi puritate asemenea copilului. Liberându-şi spiritul de o deşartă cercetare intelectuală îl va putea păstra sănătos. Iubind oamenii şi urmărind permanent binele, va putea exercita Non-Acţiunea. Porţile Cerului se deschid şi se închid atunci când trebuie, la fel şi înţeleptul înfăptuieşte totul în armonie, potrivit împrejurărilor şi rămâne la momentul necesar în repaus. Scăldat în lumină şi putere, el va putea părea neştiutor pentru cel incapabil să intuiască adevărata sa natură. El creează premizele înţelepciunii în toate fiinţele şi le hrăneşte pe cele pregătite. Le creează şi nu se poartă cu ele ca un stăpân. Face bine detaşat fără speranţa răsplatei. Domneşte asupra oamenilor cu

dragoste fără să-i stăpânească. Aceasta este adevărata virtute a înţeleptului.

11. Treizeci de spiţe se unesc în butucul roţilor, însă golul din centru îngăduie folosirea. Argila este modelată în formă de oală, dar golul din interior face posibilă folosirea. Pereţii sunt străbătuţi de uşi şi ferestre, golul lor îngăduie folosirea casei. Tot astfel fiinţa constituie natura lucrurilor, dar Nefiinţa permite folosirea lor.

12. Cele cinci culori formează omul, cele cinci sunete îl delectează. Cele cinci gusturi îi suprasolicită gustul. Întrecerea şi vânătoarea îi tulbură mult inima. Goana după bogăţie îi vatămă adesea sănătatea. Prin urmare înţeleptul trebuie să se preocupe de viaţa sa interioară esenţială şi nu de simţuri. El părăseşte pe acesta şi se îndreaptă spre acela care cu adevărat o merită.

13. Gloria şi ruşinea sunt nedespărţite de teamă. Onoarea şi nenorocirea sunt nedespărţite de personalitate. Ce se înţelege de fapt prin aceasta? Gloria este un lucru demn de dispreţuit, căci atunci când o ai te cuprinde teama să nu o pierzi; tot astfel eşti cuprins de nelinişte când nu o ai. De aceea se spune că gloria şi ruşinea sunt nedespărţite de teamă. Putem socoti că avem ceea ce ne vine ca fericire sau nenorocire pentru că avem personalitate. Dacă am fi detaşaţi şi separaţi de ea, în ce fel ne-ar mai ajunge nenorocirea? Iată pentru ce, dacă principele cinsteşte lumea ca pe el însuşi, poate lua parte la conducerea ei, dacă o iubeşte ca pe el însuşi, este demn să o cârmuiască.

14. Privind către TAO, nu se vede, se numeşte I-nevizibil. Ascultând, este vocea tăcerii ce nu se aude şi de aceea se numeşte HI-fără grai. Pipăit, deşi etern, nu se simte şi de aceea se numeşte VEI-imaterial. Aceste trei însuşiri

sunt mistere de nepătruns pentru cel fără intuiţie şi ele întocmesc Unitatea Divină. Mai presus de TAO nu este lumină, dedesubt nu este umbră. E atotpătrunzător, veşnic şi fără nume. Duce toate lucrurile în nefiinţă. Este formă fără de formă, o închipuire fără de chip. Este taină de nepătruns pentru cel lipsit de înţelepciune. Nu i se vede nici faţa nici spatele; este infinit. Numai întemeiaţi pe eternul şi străvechiul TAO putem astăzi să ne desăvârşim viaţa. Cel ce cunoaşte această străveche Taină este orientat pe Suprema Cărare.

15. Înţelepţii antici erau subtili, adânci şi pătrunzători. Înţelepciunea lor era aşa de adâncă încât nu putea fi cunoscută. Astăzi este greu de a-i prezenta şi înţelege. Ei erau prudenţi precum cel ce străbate iarna un fluviu, prevăzători precum cel ce se teme de vecinii săi, gravi precum se cuvine să fii înaintea străinilor, modeşti ca gheaţa care se topeşte, simpli ca lemnul (în lucru) la lucrat, goi ca o vale armonioasă, nepătrunşi ca o apă tulbure. Cine deci ar putea astăzi să-şi purifice sufletul întocmai ca o apă tulbure lăsată să se limpezească? Cine ar putea să însufleţească un mort, redându-i mişcarea? Cel ce şi-a însuşit cu adevărat TAO nu are dorinţe. El este despuiat de toate şi nu caută cu ostentaţie să fie desăvârşit.

16. Fiţi cu totul fără de dorinţe şi menţineţi-vă într-o pace beatifică profundă. Toate fiinţele lumii se nasc laolaltă şi apoi se reîntâlnesc în Suprem. După o viguroasă înflorire, orice lucru sau fiinţă revine în cele din urmă repede la obârşia sa. Această întoarcere la obîrşie este repaosul Suprem. Repaosul absolut este întoarcerea la viaţa eternă. Cel ce cunoaşte veşnicul îşi înalţă în nesfârşit sufletul. Prin înaintarea în bine devine eminent, numai astfel poate să devină mare întru toate şi fiindcă devine asemănător cerului, atinge TAO şi, participând la TAO, există în veşnicie. Poate pieri acum personalitatea, căci a ajuns nemuritor. Nu este nici o primejdie.

17. În timpurile străvechi, poporul abia ştia de regi. Mai târziu ajunse a-i iubi şi a-i servi. Apoi a ajuns a se teme de ei. În sfârşit, veni o vreme când îi dispreţui. Când este puţină încredere, nu se mai obţine simpatia care face să se amplifice încrederea. Regii autentici erau gravi şi măsuraţi la vorbă. Mulţumită lor, supuşii imperiului câştigau merite, bucurii şi foloase, ei gândeau adesea ca însăşi natura noastră esenţială.

18. Când oamenii pierdură cunoştinţa despre marele TAO, atunci se evidenţie predominant bunăstarea şi justiţia. Când apăru prudenţa şi isteţimea, din ele rezultă o mare ipocrizie. Când perfecta armonie dătătoare de fericire nu mai domni în familie, începu să se vorbească tot mai des despre iubirea filială şi de îngăduinţa părintească. Atunci când ţările căzură în dezordine, au apărut slujitorii credincioşi şi aparent devotaţi poporului.

19. Părăsiţi justiţia voastră nebunească ce nu are aproape nimic comun cu adevărata DREPTATE, lăsaţi la o parte înţelepciunea voastră neautentică şi poporul va trage sute de foloase. Lăsaţi să se amplifice milostenia, cedaţi autenticului în locul datoriei formale şi poporul va reveni la adevărata dragoste filială şi iubire părintească! Lepădaţi abilitatea, lăsaţi la o parte ambiţia şi nu vor mai fi nici hoţi, nici tâlhari! Renunţaţi la aceste trei lucruri care nu sunt decât iluzie şi care şi-au dovedit din plin neajunsurile! Alăturaţi-vă cu tărie şi credinţă virtuţilor voastre fireşti. Arătaţi-vă simplitatea, păziţi neprihănirea dintru început, părăsiţi interesul personal, înfrânaţi-vă constant dorinţele.

20. Lăsaţi cercetarea speculativă, sterilă şi veţi fi gradat eliberaţi de toate neliniştile. Deosebirea dintre "desigur" şi "poate că" este destul de mică. Dar între o faptă bună

şi una rea deosebirea este foarte mare. Vai! Greu e să nu-ţi fie frică de ceea ce se tem oamenii. Suntem într-un pustiu fără iubire, sterp şi aparent fără de sfârşit; totuşi oamenii se zoresc bucuroşi - ca şi cum s-ar urca primăvara pe culmi! Numai eu sunt sfios. Dorinţele mele n-au încolţit încă. Sunt ca un copilaş care n-a zâmbit încă mamei sale. Rătăcesc la întâmplare, ca un pripăşit care nu ştie încotro s-o apuce. Toţi ceilalţi au prisos, eu singur sunt despuiat de toate. Sunt o minte simplă şi ştiu doar că nu ştiu nimic. Oamenii sunt luminaţi, numai eu trăiesc în beznă; ei sunt toţi isteţi, numai eu sunt spiritul greoi. Sunt agitat ca oceanul, umblu fără oprire. Fiecare are un lucru; eu singur sunt incapabil să mai posed ceva. Sunt deosebit de toţi ceilalţi oameni prin modul meu de a fi. Da, dar mă odihnesc în preajma preaslăvitei Maicii Mele şi a Universului.

21. Formele prin care marea Virtute se vădeşte pe acest pământ nu sunt decât emanaţii ale lui TAO. Iată care îi este firea: nelimitată şi de neconceput, Haos, nedesluşire! În mijloc sunt forme! Nedesluşire, Haos. În mijloc sunt fiinţe! Taină, întuneric! În sine este o inefabilă enigmă. Această esenţă este adevărul ultim. În el însuşi se găseşte mărturia definitivă a eternităţii şi a Adevărului Ultim. Din vremurile arhaice ale lumii până în zilele noastre, numele nu i s-a stins şi nu i se va stinge niciodată. Este poarta prin care vin în lume toate fiinţele şi se îndreaptă către lumină. Cum ştim totul despre ivirea tuturor fiinţelor? Ştim aceasta prin TAO.

22. Sfărâmat, va deveni întreg. Îndoit, se va îndrepta. Gol, va putea fi umplut mereu şi mereu. Sfârşit, va fi reînnoit. De are puţin, va obţine mult. De are mult, s-ar putea să piardă tot. Iată pentru ce înţeleptul nu se alătură decât unităţii şi caută să fie model desăvârşit în lume. E umil şi totuşi străluceşte. Nu este niciodată egoist şi i se dă multă stimă. Nu se laudă şi are extraordinar de multe merite. Nu este orgolios şi de aceea suportă şi durează

îndelung. Străvechea maximă: "Sfărâmatul se va reface întreg", nu este o vorbă zadarnică. Atunci când omul a devenit întreg, desăvârşit, se reîntoarce la Suprema sa obârşie.

23. Vorbiţi puţin, rămâneţi în repaus. O furtună nu dăinuie mai mult de o dimineaţă; o ploaie potopitoare nu ţine mai mult de o zi. Dacă Cerul şi Pământul nu le pot face să dureze mai mult, cum ar putea omul să facă să dureze mereu tristeţea, cum ar putea el să rămână mereu în agitaţie? Cel ce urmează constant calea lui TAO, se uneşte în final cu TAO. Cel ce urmează mereu Virtutea, se uneşte până la urmă cu Virtutea. Cel ce urmează îndârjit Răul, se uneşte într-un jalnic sfârşit cu Răul. Cel ce se uneşte cu sine însuşi e primit în TAO; cel ce se uneşte cu Virtutea este unit în Virtute; cel ce se uneşte cu Răul, Răul îl primeşte şi, direct proporţional cu aceasta, suferă. A avea doar puţină credinţă, înseamnă a nu avea credinţă.

24. În vârful picioarelor nu se poate sta neclintit. Cu picioarele încrucişate nu se poate merge. Atribuindu-şi valoare, nimeni nu străluceşte. Mulţumitul de sine ce stagnează nu este stimat. Prin laudă de sine nimeni nu are merite. Saturând ambiţia, se scurtează traiul. Ca schilodirea şi dejecţiile trupului sunt pentru TAO toate aceste lucruri.

25. Înainte de cer şi pământ există o esenţă Absolută, o fiinţă fără formă. Este un calm profund, imaterial ce emană din ea. Ea singură există şi rămâne fără schimbări. Pătrunde pretutindeni şi este liberă de orice mărginire. Din puterea sa îşi trag obârşia Cerul şi Pământul. Nu-i ştiu numele; i se spune Suprema Cărare: TAO. Nevoit să-i atribui însuşiri, l-aş numi MARE. Mare fiind, l-aş numi de NEÎNCHIPUIT. De neînchipuit fiind, l-aş numi INACCESIBIL. Inaccesibil fiind, l-aş numi

OMNIPREZENT. Astfel TAO e mare, Cerul e mare, Pământul e mare, regele, de asemenea, e mare. În lume sunt patru mari autorităţi, dintre care cea a regelui e una. Regele trebuie să se supună Pământului. Pământul se supune Cerului. Cerul se supune Cărării (TAO). TAO se supune propriei sale firi esenţiale, inefabile.

26. Greul este rădăcina uşorului. Calmul este stăpânul mişcării. De aceea înţeleptul totdeauna îşi păstrează seriozitatea; el îşi păstrează totdeauna calmul. Ce ruşine că regii, căpetenii de nenumărate oşti, se conduc pe sine în mod uşuratic! Superficialitatea îi pierde pe sfetnici. Agitaţia îi pierde pe regi.

27. Bunul călător nu lasă urme. Bunul orator nu are ce discuta. Calculatorul bun nu se slujeşte de instrument de calcul. Paznicul bun nu se foloseşte de încuietori şi totuşi nu se poate deschide ceea ce el a închis. Cel ce ştie să lege nu se foloseşte de funii, dar nu se poate desface ceea ce el a legat. În felul acesta înţeleptul e ajutor şi sprijin pentru toţi oamenii care merită să fie îndrumaţi. El este ajutor şi sprijin pentru toate lucrurile, care au nevoie, fără a dispreţui pe vreunul. Se poate spune că mintea lui e de două ori luminată. Omul superior e un bun îndrumător pentru cel ce încă nu este. Omul obişnuit este unealta modelabilă a înţeleptului. Cel ce nu-şi cinsteşte pe îndrumătorul său şi cel ce nu iubeşte unealta de care se foloseşte, cu toate că se poate numi el însuşi "înţelept", este de fapt adâncit în eroare. Acest adevăr este tot atât de însemnat pe cât este de subtil.

28. Cel care ştie ce mare este forţa sa şi ştie totuşi să rămână slab, este demn să primească împărăţia. Virtutea veşnică nu-l va părăsi şi va deveni asemenea unui copil: pur. Cel ce cunoaşte luminile sale şi ştie să rămână în umbră, este model pentru împărăţie. Virtutea veşnică nu-i va lipsi şi va reveni grabnic la desăvârşirea

supremă. Cel ce cunoaşte gloria şi ştie să rămână umil, este demn să primească împărăţia. Astfel virtutea veşnică va deveni nemărginită în el şi el se va întoarce în simplitatea dintru început. TAO - simplitatea dintru început, fărâmiţându-se, a dat viaţă atâtor vase - tuturor fiinţelor din lume. Înţeleptul care participă la TAO este cel mai bun maestru. Cârmuirea sa plină de dragoste este foarte largă şi nu vatămă pe nimeni.

29. Când un om fără putere infinită vrea să reformeze împărăţia şi să o desăvârşească, este evident că nu va reuşi niciodată. Împărăţia este asemenea unui potir divin, pe care omul singur nu are puterea să îl modeleze. De încearcă să-l şlefuiască, îl strică; de vrea să-l însuşească - îl pierde. Printre fiinţe, într-adevăr unele merg în frunte şi altele le urmează, unele sunt puternice, altele slabe, unele înaintează, altele se opresc. Iată pentru ce, când conduce împărăţia, înţeleptul lasă la o parte luxul, orgoliul şi vanitatea celui îmbătat de puterea efemeră.

30. De urmează TAO, dregătorul ce sfătuieşte pe rege nu va trebui să recurgă la forţa armată pentru a supune popoarele. Răul făcut altora întotdeauna se va întoarce. Spinii şi pălămida cresc în ţările unde au trecut oştirile; ani de mari lipsuri urmează după războaie îndelungi. Generalul bun ştie să învingă, dar ştie să se oprească şi să fie cumpătat în victorie. Ştie să învingă fără să se fălească; nu e încrezut şi nu caută să-şi satisfacă ambiţia, nu e inutil aspru. Fiinţele îmbătrânesc pentru că, ajunse la deplinătatea forţelor, abuzează în mod prostesc de ele. Aceasta nu înseamnă a urma TAO. Cine nu urmează TAO suferă şi în cele din urmă piere jalnic.

31. Armele cele mai bune nu sunt mijloace de fericire. Toate fiinţele se tem de ele, de aceea cel care urmează TAO nu le preţuieşte. Înţeleptul nu se gândeşte decât să

menţină pacea şi armonia. El cinsteşte principiul YANG, simbol de viaţă. Cel ce face război cinsteşte principiul YIN, simbol de moarte. Armele nu sunt mijloace de fericire, ele nu sunt uneltele înţelepciunii sau ale înţeleptului; el nu le foloseşte decât silit. El are în vedere în primul rând calmul, fericirea şi repausul. El nu se bucură de victorie, căci ar însemna să se bucure de moartea semenilor, ori cel căruia i se omoară oamenii nu reuşeşte să conducă bine. Prosperitatea cuprinde principiul YANG, nenorocirile - principiul YIN. Acesta este locul ce l-ar avea la funerarii cel ce învinge. Cel ce omoară mulţimea de oameni ar trebui să plângă; cel ce câştigă o victorie ocupă locul ce l-ar avea într-o ceremonie funebră.

32. Cărarea este eternă şi nu poate fi numită. Este mică prin simplitatea firii, dar lumea întreagă nu o poate cuprinde. Dacă un rege ar putea să şi-o însuşească, toate fiinţele ar veni să i se supună. Cerul şi pământul s-ar uni şi l-ar sprijini cu duioşia şi puterea lor. Poporul s-ar linişti de la sine. Când TAO a început să se fărâmiţeze, i s-a putut da un nume. Cunoscând acest nume, trebuie ştiut în misteroasa profunzime, căutând a nu-l scurta prin teoretizare mai mult. Cel ce ştie să se oprească atunci când trebuie, nu este în primejdie să se piardă. TAO întrepătrunde permanent tot universul. Toate fiinţele vin şi se întorc în TAO ca râurile în fluvii şi oceane.

33. Cel ce cunoaşte cât de cât pe alţii este inteligent; cel ce se cunoaşte pe sine este cu adevărat iluminat şi înţelept. Cel ce poate să învingă pe alţii este tare, cel ce s-a învins pe sine este cu adevărat mereu puternic. Cel ce cunoaşte îndestularea e foarte bogat. Cel ce este energic, are un scop în viaţă. Cel ce nu se depărtează de firea sa trăieşte mult. Cel care de moare nu se stinge, posedă cu adevărat îndelunga vieţuire pe care o dă numai nemurirea.

34. TAO, ca un ocean, se întinde la dreapta şi la stânga şi în tot universul. Prin puterea sa nesfârşită vin în existenţă toate fiinţele; el le oferă toată libertatea fără să le domine. Veşnic, fără dorinţă, se poate numi chiar mic. Toate fiinţele se întorc în sânul său fără a-l mări. De aceea se poate numi şi mare. De aceea înţeleptul nu trebuie să se creadă mare ci să fie mare; astfel, fiind detaşat, va putea face lucruri mari.

35. Păstraţi în inima voastră permanent marea idee de TAO - şi lumea va veni dornică de înţelepciune la voi. Ea va veni la voi spontan şi va profita de bunătatea voastră pentru a atinge astfel pacea, fericirea şi liniştea. Cântecul şi ospăţul opresc pe drumeţul înfometat ce trece. TAO însă nu are gust, este fără savoare. Privit, nu se poate vedea, ascultat, nu se poate auzi; recurgând la puterea sa, aceasta este însă nesfârşită. TAO este Supremul atotputernic pentru cel înţelept.

36. Când un lucru se contractă, e sigur că era dilatat. Când devine slab, e sigur că a avut forţă. Când se depreciază, înseamnă că era înălţat. Când se despovărează, înseamnă că era covârşit. Toate acestea sunt totodată clare şi ascunse. Slabul învinge tarele, moalele biruie asprul. Peştele să nu încerce niciodată să iasă din apă. În regat, armura trebuie tăinuită poporului.

37. TAO reflectă etern NON-ACŢIUNEA şi totuşi, nimic nu rămâne nefăcut de El. Dacă regele şi supuşii săi ar putea să practice TAO, toate fiinţele ar ajunge la ţinta lor rapid şi cu uşurinţă. Atunci, chiar dacă dorinţa de a acţiona nu este complet stinsă, în ei s-ar putea totuşi frâna spontan, datorită simplităţii fiinţei fără nume. TAO aduce lipsa de dorinţe. Fără dorinţe rezultă fericirea şi pacea. Astfel

lumea se va îndrepta spre sine însăşi şi va putea atinge Absolutul.

38. Oamenii superiori nu au virtute lumească, ei au VIRTUTE. Cei ce ţin la virtutea lor nu au virtute. Virtutea superioară corespunde Non- Acţiunii, ea nu are intenţii. Virtutea comună nu acţionează decât cu intenţia ascunsă de a fi apreciată şi recunoscută. Bunătatea superioară acţionează întotdeauna fără intenţii. Justiţia înaltă acţionează însă cu intenţii. Ceremoniile care acţionează ca şi cum nimeni nu li se supune, sfârşesc prin violenţă. Când omenirea a pierdut cunoaşterea, nu a mai avut decât Virtutea. Pierzând Virtutea, i-a rămas bunătatea; pierzând bunătatea, a găsit dreptatea; pierzând dreptatea, a stabilit în final ceremoniile. Dar ele nu sunt decât umbra virtuţii şi izvor de dezordine. Cunoaşterea falsă este aparenţa Cărării şi începutul prostiei. Omul de seamă preţuieşte ceea ce este de seamă şi nu ceea ce este uşuratic; el are în vedere fructul, nu floarea; pe aceasta o nesocoteşte şi se alătură rodului.

39. Iată lucrurile care dintru început primiră unitatea: graţie unităţii, Cerul avu neprihănirea; Pământul- stabilitatea; Spiritul- cunoaşterea; Golul avu plinătatea; Fiinţele avură naşterea; Împăraţii - deveniră pilde pentru lume. Iată creaţia unităţii. Dacă Cerul nu ar fi neprihănit, ar fi în primejdie să se întunece; dacă Pământul nu ar avea temeinicie, ar fi în primejdie să se fărâmiţeze; dacă Golul nu s-ar umple, ar fi zadarnic; dacă Fiinţele nu s-ar mai naşte, ar pieri definitiv; dacă Împăraţii, din orgoliu, ar înceta să mai fie pilde pentru lume, ar fi primejdie de răsturnare. Demnităţile se reazemă pe ceea ce este obişnuit - mărirea pe ceea ce este jos. Împăraţii se numesc ei înşişi "slugi nevrednice", oameni fără însemnătate. Nu arată ei astfel că mărirea nu izvorăşte din ei înşişi, şi că este întemeiată pe cei de jos? Adevărat, un car fără roţi nu mai e car. Împăratul nu

trebuie să fie nici suprapreţuit ca diamantul, nici nebăgat în seamă ca piatra.

40. Condiţia mersului către TAO: întoarcerea în nefiinţă. Modul de acţiune: fără forţare neadecvată. Toate aceste lucruri vin de la fiinţă. Fiinţa, la rândul ei, provine de la nefiinţă.

41. Oamenii superiori, când aud vorbindu-se despre TAO, pun în practică; oamenii de jos, uneori urmează, alteori nesocotesc; cei inferiori şi proşti însă iau în râs. De n-ar fi luat în râs, n-ar fi adevăratul TAO. Odinioară se spunea: Cel ce percepe clar pare închis în umbră. Cel ce este pe culme pare jos. Cel cu adevărat virtuos pare de dispreţuit. Cel neprihănit pare acoperit de ruşine. Cel de merit, pare nepriceput. Cel plin de virtute pare neîngrijit. Omul simplu, puternic şi sincer pare de nimic.

42. TAO este un pătrat mare ale cărui unghiuri nu se văd. Este un vas mare ce nu poate fi cuprins. E un glas puternic pe care, ignoranţi rămânând, nu-l putem auzi. E un chip mare a cărui formă nu o putem vedea. TAO este o taină deplină. Nu se poate numi. TAO susţine şi conduce toate fiinţele către desăvârşire, şi fără ajutorul său atotputernic, nimic durabil şi valoros nu se poate realiza.

43. TAO e iscat din unul. Unul l-a ivit pe doi. Doi a produs pe trei. Trei a alcătuit toate fiinţele lumii. Fiinţele toate izvorăsc din principiul tainic şi imuabil pentru a se îndrepta ulterior spre lumină şi nemanifestare. Duh real, el produce armonia lor. Oamenii ignoranţi se tem să fie "slugi nevrednice", "fără însemnătate". Şi totuşi astfel se consideră cei cu adevărat mari. Cel umilit se va înălţa. Cel ce caută faimă, urmărind plin de ambiţie să se înalţe, va fi coborât. Nu se manifestă totdeauna pentru noi

decât ceea ce rezultă din acţiunile noastre anterioare. Cei care sunt violenţi nu vor avea în final o moarte fericită. Acest exemplu este izvorul învăţăturilor mele.

44. În lume lucrurile cele mai slabe domină pe cele mai puternice. Nefiinţa întrepătrunde ceea ce pare de nepătruns; în felul acesta acţiunea ei este hotărâtoare. Puţini oameni în lume pot instrui fără a vorbi, pot folosi fără a lucra.

45. Ce vi se pare mai însemnat, mărirea sau persoana voastră? Ce vi se pare mai de preţ, bogăţiile sau persoana voastră? Care este cea mai mare nenorocire, a câştiga sau a pierde? Cel care are dorinţe, va suferi, cel care are bogăţii, va pierde. Mulţumindu-te cu puţin, se înlătură nefericirea. Stând în rezervă se înlătură primejdia. Acţionând mereu astfel, viaţa se prelungeşte după voie.

46. Când înţeleptul a devenit desăvârşit şi se simte încă nedesăvârşit, el lucrează neîncetat la desăvârşirea sa şi apoi o păstrează nealterată. Când înţeleptul este plin de merite şi tot se mai simte lipsit de ele, el lucrează astfel neîncetat să câştige merite şi astfel îşi păstrează şi îşi îmbogăţeşte meritele. Ceea ce este foarte drept tot mai este îndoit. Ştiinţa cea mai înaltă este încă prostie. Elocinţa cea mai strălucită este încă gângăveală. Mişcarea biruie frigul; repausul învinge căldura, calmul triumfă asupra pasiunilor. Omul virtuos şi calm este un model admirabil pentru univers.

47. Când ţara urmează TAO, caii servesc agricultura. Când ţara părăseşte TAO, caii merg la oaste. Greşeala cea mai mare este de a avea dorinţe. Nenorocirea cea mai mare este de a nu cunoaşte măsura. Crima cea mai mare: intenţia de cucerire. Cel ce ştie să se mulţumească cu

puţin este întotdeauna împăcat cu soarta sa. Cel sărac în dorinţe este bogat în mulţumire.

48. Fără a-ţi părăsi camera se poate cunoaşte universul. Fără să priveşti deloc pe fereastră se poate zări calea esenţială a cerului. Cu cât mergem mai departe, cu atât mai puţin cunoaştem. Înţeleptul cunoaşte fără să călătorească, înţelege fără să privească, îndeplineşte eficient fără să acţioneze.

49. Cel care se dedă studiului se întinde din zi în zi. Acela care se consacră lui TAO se calmează de la o zi la alta. Se calmează şi tot se mai calmează; până când ajunge să nu mai acţioneze deloc. Prin Non-Acţiune nu există nimic care să nu se facă. Mai ales prin "nefacere" se câştigă universul. Acela care, în ignoranţă fiind, vrea să facă, nu poate câştiga universul.

50. Înţeleptul nu are suflet propriu, el face al său numele poporului. A fi bun faţă de cei buni şi îngăduitor faţă de cei care nu sunt buni, înseamnă să deţii adevărata bunătate. A avea deplină încredere în oamenii de încredere şi a avea încredere în cei care nu sunt demni de încredere înseamnă să deţii adevărata încredere. Existenţa şi modul de comportare ale înţeleptului inspiră frică aproape tuturor oamenilor ignoranţi din lume. Către cel înţelept poporul îşi întoarce privirea şi îşi orientează urechile; înţeleptul, la rândul său, tratează poporul ca pe propriul său copil iubit.

51. A ieşi din TAO înseamnă a trăi (în manifestare). A intra în TAO înseamnă a muri (pentru manifestare). Trei oameni din zece sunt pe calea vieţii (aceia care au o vitalitate mai mare pot să trăiască mai mult timp). Trei oameni din zece sunt pe calea morţii (aceia care au o vitalitate slabă mor tineri). Trei oameni din zece care

erau pe calea vieţii se îndreaptă prematur către împărăţia morţii. Pentru ce aceasta? Pentru că ei iubesc prea mult viaţa (unii dintre aceia care au vitalitate mare mor totuşi tineri pentru că în mod prostesc abuzează de sănătatea lor). Îl admir şi îl respect pe acela care cunoaşte arta de a se cruţa şi stăpîni în tot ceea ce face. Un asemenea om nu întâlneşte nici rinoceri şi nici tigri atunci când călătoreşte pe pământ. El nu are nevoie să poarte nici armură şi nici arme chiar şi atunci când intră în mijlocul armatelor adverse. La el, rinocerii nu găsesc un loc pe care să-l străpungă cu cornul. La el, tigrul nu găseşte un loc unde să-l zgârîie. La el, arma nu descoperă un loc pe care să-l rănească. De ce? Fiind deja nemuritor, nici un loc pe el nu se mai deschide pentru moarte.

52. TAO produce, virtutea conservă. Materia furnizează un corp. Ambianţa îl finisează. Astfel, toate fiinţele lumii omagiază pe TAO şi onorează virtutea. Această veneraţie pentru TAO şi acest respect al virtuţii nu sunt ordonate, ci întotdeauna spontane. Căci TAO este acela care le produce, virtutea este aceea care le conservă, făcându-le să se mărească şi să crească, ajutându-le să se împlinească şi să se maturizeze, oferindu-le posibilitatea de a se hrăni, şi protejându-le. A produce fără să-ţi însuşeşti, a acţiona fără să aştepţi nimic în schimb, a ghida cu dragoste fără să constrângi, iată suprema virtute pe care o atingem prin TAO.

53. Principiul lumii poate fi considerat drept Muma Lumii. Când s-a găsit muma, se cunosc copiii. Când se cunosc copiii şi se revine la cunoaşterea mumei, nu este nici o primejdie de pierdere a personalităţii. Fiţi tăcuţi, închideţi poarta simţurilor şi până la moarte veţi fi plini de bucurie şi nu vi se va întâmpla nici un rău. Căci, deschizându-vă poarta simţurilor şi permiţând dorinţelor să vă copleşească şi să vă stăpânească, până la moarte nu veţi fi mântuiţi. Vederea lucrurilor subtile înseamnă a

fi iluminat. Umilinţa păstrată este tărie. Călăuziţi de strălucirea lui TAO, întoarceţi-vă la eterna lumină. Evitaţi nenorocirea, nesocotind personalitatea. Alăturaţi-vă de pe acum cu hotărâre eternului.

54. De-aş fi la conducerea ţării, aş merge mereu pe marele drum. Mă tem mult să par însemnat. Marele drum este foarte cunoscut de marii Înţelepţi, însă mulţimea preferă potecile rătăcitoare ale erorii şi suferinţei. Palat bogat: ţărână necultivată, grânare goale. Veşmânt luxos: sabie ascuţită, mâncare multă, bogăţii îngrămădite - indică adeseori furt şi fală. Desigur, toate acestea nu înseamnă a păşi pe marele Drum - TAO.

55. Celui cu virtutea bine înrădăcinată în fiinţă nu îi va fi teamă că-i va fi smulsă. Cel identificat puternic cu virtutea nu o poate pierde. El va fi preamărit de toţi urmaşii săi. Cultivând mereu TAO în inimă, Virtutea va deveni sinceră. Cultivând-o în familie, virtutea va spori mult. Cultivând-o în sat, ea se va răspândi. Cultivând-o în toată lumea, virtutea va deveni universală. Observându-te cu detaşare şi luciditate, te judeci singur. Observând doar pe alţii, judeci numai pe alţii. Observând cu înţelepciune ţara, judeci ţara cum trebuie şi numai în felul acesta se cunoaşte ţara.

56. Omul plin de virtute este pur ca un copil ce nu se teme nici de fiarele sălbatice, nici de şerpi. Oasele îi sunt moi, nervii îi sunt slabi şi totuşi strângerea sa este puternică. Poate striga o zi întreagă fără să răguşească, căci este armonizat cu firea. A cunoaşte armonia înseamnă a cunoaşte ce este etern. Cunoaşterea eternului este lumina absolută, dătătoare de putere şi înţelepciune. A căuta doar prelungirea vieţii nu este suprema fericire. Tăria este dată de energia vitală, însă când te întăreşti şi devii în final rigid, îmbătrâneşti. Aceasta nu înseamnă a urma TAO. Cel ce nu practică consecvent TAO - piere

repede în suferinţă. Cel ce ştie cu adevărat, nu vorbeşte. Cel ce mereu vorbeşte, nu ştie. A tăcea lăuntric, înseamnă a închide poarta simţurilor. A înceta activitatea, a te desface de toate legăturile chinuitoare, a-ţi stăpâni perfect flacăra vieţii şi a te identifica cu atomii ultimi, înseamnă a atinge unitatea. Atunci se consideră de fapt ca fiind egale onoarea şi disgraţia, câştigul şi pierderea, bunătatea şi injuriile. Aceasta este atitudinea corectă a celui cu adevărat înţelept.

57. Cel ce este drept poate guverna, cel ce este viclean, poate face războiul; însă cel ce practică Non-Acţiunea va obţine împărăţia.

Iată după ce ştim că este aşa:
- regulamente multe, mare sărăcie în popor
- multe arme, primejdie pentru ţară
- artele excesiv cultivate, multe obiecte nefolositoare
- legi multe, hoţi mulţi

De aceea, înţeleptul afirmă: voi practica Non-Acţiunea şi poporul se va guverna singur; voi trăi în linişte şi poporul va evolua prin el însuşi; voi evita agitaţia şi poporul se va întări de la sine; nu voi avea dorinţe şi poporul va reveni la simplitatea dintru început.

58. Când administraţia este îngăduitoare, poporul se îmbogăţeşte. Când administraţia este hrăpăreaţă, poporul este lipsit de toate. Binele este absenţa Răului, răul este absenţa binelui. Şi când va înceta aceasta? Dacă cârmuitorul nu este drept, oamenii drepţi devin înşelători, cei virtuoşi făţarnici. Poporul este ţinut în întuneric multă vreme după aceea. Înţeleptul este totdeauna corect, el nu vatămă pe nimeni; este drept fără a căuta excesiv să îndrepte, este luminat dar nu răspândeşte oricui luminile sale. Atunci când cel care se află în faţa sa este pregătit, el îl va ajuta cu bunăvoinţă.

59. Pentru a guverna oamenii şi a sluji cerul, virtutea cea mai folositoare este cumpătarea. Fiţi totdeauna cumpătaţi. Având astfel îndeajuns virtute, biruiţi toate. Puterea voastră nu va avea margini şi veţi stăpâni împărăţia. Cel care cunoaşte TAO - Muma împărăţiei, va dăinui veşnic ca o plantă cu rădăcinile înfipte adânc şi tulpina puternică.

60. O mare împărăţie va trebui condusă cu simplitatea cu care se găteşte o hrană pură. De guvernezi practicând TAO, spiritele morţilor nu-şi vor manifesta puterea lor, netulburând pe cei vii. Nici spiritul înţeleptului nu-i va mai tulbura pe cei ignoranţi şi răi, virtutea sa îmbinându-se de minune cu cea a spiritelor foarte evoluate.

61. O împărăţie mare trebuie să coboare pentru primirea ţărilor mici, întocmai ca fluviul cel culegător de ape. O ţară mică trebuie să se plece pentru a fi ocrotită sub o mare împărăţie. Astfel una va câştiga în întindere, cealaltă în puterea de a guverna oamenii. Tot aşa, cei mari trebuie să se plece atunci când este necesar.

62. TAO conţine toate lucrurile. Este comoara omului bun şi ocrotirea celui neştiutor şi pur. Vorbele bune sunt de mare preţ; faptele bune însă înalţă şi mai mult pe om. Nu trebuie pe nedrept să fie respins cu dispreţ nimeni. Este frumos să ai pietre scumpe, decoraţii şi să te urci în trăsuri. Dar mult mai bine este să înaintezi cu umilinţă spre TAO. Străbunii cunoşteau înainte de toate Cărarea Supremului. Pentru că poate fi aflată fără cercetări îndelungi şi pentru că prin ea, chiar şi cel mai vinovat, poate fi mântuit de păcatele şi durerile sale. Cărarea Supremului (TAO) este cea mai de preţ comoară.

63. A practica Non-Acţiunea, a fi preocupat doar de înţelepciune, a gusta ceea ce este fără gust, a socoti mare ceea ce este rar şi valoros, a răsplăti ocara prin binefaceri, aceasta este TAO - Cărarea Supremului. Înţeleptul începe lucrurile grele mai întâi prin cele uşoare, lucrurile mari mai întâi prin cele mici; căci tot ce este azi mare sau greu a fost cândva, odinioară, mic şi uşor. Înţeleptul nu caută cu tot dinadinsul să facă lucruri mari, de aceea, fiind detaşat, le poate face. Cel ce promite cu uşurinţă, rar îşi ţine cuvântul. Cel ce calculează suspicios şi temător totul, uşor va întâmpina greutăţile. Înţeleptul cumpăneşte dinainte greutăţile şi, datorită faptului că acţionează plin de îndrăzneală, le va învinge.

64. Uşor este de păstrat ceea ce stă liniştit. Uşor este să prevezi ceea ce n-a început când eşti înţelept. Uşor este de sfărâmat ceea ce este încă slab. Uşor este de împrăştiat ceea ce este încă mic. Zdrobiţi deci răul înainte de a exista, opriţi dezordinea înainte de a izbucni. Cel mai mare copac a răsărit dintr-un sâmbure mic, un turn cu nouă caturi s-a înălţat de la un pumn de pământ. O călătorie de mii de leghe a început cu un pas. Cel ce lucrează, uneori va da greş, cel ce ia, adesea va pierde. De aceea înţeleptul urmează Non-Acţiunea şi nu se teme de nereuşită, nelegându-se de ceva nu este expus să piardă. Omul obişnuit, dimpotrivă, dă greş în ajunul izbânzii, pentru că nu este la fel de prevăzător la sfârşitul întreprinderii ca la începutul ei. Înţeleptul, fiind pe deplin detaşat, nu urmăreşte decât lipsa de dorinţe. El dispreţuieşte bunurile greu de obţinut, se străduieşte să nu cerceteze excesiv, mintea să nu speculeze steril şi se fereşte de greşelile pe care toţi oamenii comuni şi neştiutori le săvârşesc. El nu vrea decât să ajute detaşat şi plin de dragoste toate fiinţele să evolueze după propria lor fire, de aceea nu îndrăzneşte să lucreze altfel.

65. Străbunii urmau cărarea nu numai pentru a lumina poporul, ci pentru a conduce simplu şi firesc. Poporul este greu de guvernat când este excesiv de învăţat, dar semidoct în fond. Cel ce se foloseşte de ştiinţa omului pentru a guverna, este o nenorocire pentru ţară; cel care nu o foloseşte este o binecuvântare. Cunoscându-se acest adevăr, se cunoaşte cu adevărat de ce are nevoie ţara şi se atinge o virtute profundă care, deşi pare contrară firii lucrurilor, aduce totuşi pace şi armonie pretutindeni.

66. Pentru ce fluviile şi mările primesc tributul tuturor apelor? Pentru că îndeosebi pot să se menţină sub nivelul lor. Tot astfel înţeleptul care aspiră să fie deasupra oamenilor vorbeşte de el însuşi ca şi când ar fi mai prejos de ei; voind să-i călăuzească, el stă adeseori în urma lor. Astfel poporul este deasupra lui şi el totuşi nu-i simte povara; este înaintea lui şi el totuşi nu suferă. Toată ţara îl preamăreşte atunci şi i se supune. El se pleacă şi, fiind prin modestia sa mai prejos de oameni, nu-şi face duşmani.

67. Toată lumea spune că învăţătura mea este mare, dar nu potrivită firii omeneşti. Eu consider însă că tocmai pentru aceasta ea este mare. Cât priveşte celelalte învăţături ce par fireşti, de mult s-a văzut într-adevăr micimea lor.

În mine am trei comori:
- blândeţea, care îmi îngăduie să fac adeseori lucruri măreţe;
- umilinţa, mulţumită căreia pot oricând deveni primul;
- cumpătarea, care-mi permite să fiu retras şi totuşi să mă găsesc în faţă.

Datorită pervertirii oamenilor, astăzi se caută mai ales curajul, nu blândeţea, ambiţia şi nu cumpătarea. Azi se urmăreşte cel mai adesea a fi mereu în faţă şi nu de a fi modest şi retras. Totuşi blândeţea este biruitoare atât în

atac cât şi în apărare. Cerul a dat omului blândeţea spre mântuire şi iluminare. Blândeţea este o comoară nepreţuită.

68. Un comandant bun nu este violent. Un luptător bun nu este mânios. Cel ce ştie să învingă nu se războieşte. Cel ce ştie să conducă oamenii este foarte umil. Iată ce înseamnă a acţiona fără luptă şi să ştii să te foloseşti cu înţelepciune şi dragoste de oameni. În felul acesta înţeleptul uneşte acţiunea sa cu voinţa atotputernică a cerului. Iată înţelepciunea străveche a acestei lumi.

69. Un mare războinic zicea: "Prefer să fiu oaspete decât gazdă, prefer să fac un pas mic înapoi, decât unul mare înainte". Astfel poţi apuca sabia fără să o foloseşti şi să înaintezi binevoitor către duşman fără să lupţi. Nu este mai mare greşeală decât a ataca cu nesocotinţă, căci astfel se poate pierde totul. Adeseori când două oşti se luptă cu arme egale, omul cel mai milos este cel care obţine victoria.

70. Învăţătura mea, care izvorăşte din înţelepciune este uşor de înţeles, uşor de urmat şi totuşi nimeni, care nu este pregătit nu o înţelege, nimeni în afara celui capabil nu o aplică. Cuvintele mele, simple în aparenţă au o obârşie străveche şi acţiunile mele detaşate izvorăsc din legea supremă. Cei ce mă înţeleg sunt rari; doar aceia care realizează pe deplin adevărul spuselor mele mă preţuiesc căci, pentru ignoranţi omul înţelept pare sărac, pentru că ţine ascunsă în suflet comoara sa etern nepieritoare.

71. A şti că nu ştii, este un merit; a nu şti şi a te complace în această stare penibilă este o slăbiciune; a simţi această slăbiciune înseamnă a face un pas către depăşire. Înţeleptul, prin depăşirea limitelor sale

comune, nu are această slăbiciune; el îşi simte slăbiciunea şi, trecând dincolo de ea, ajunge astfel să nu o mai aibă.

72. Când poporul nu se teme de primejdii, primejdiile îl pândesc de pretutindeni. Păziţi-vă de a găsi locuinţa voastră prea strâmtă şi ştiinţa voastră prea modestă. Înţeleptul se cunoaşte întocmai aşa cum este şi nu caută să pară; îşi cunoaşte soarta şi nu o supraestimează. El îşi intuieşte menirea şi nu se mai subestimează.

73. Cel care îşi arată mereu, ostentativ şi plin de mândrie curajul, prin îndrăzneală va pieri. Cel care are curajul de a se stăpâni mereu, va fi fericit. Cum am putea şti care este porunca cerului? Înţeleptul se hotărăşte greu să acţioneze; înainte de acţiona el intuieşte voinţa Cerului. El urmează astfel totdeauna Calea Cerului, mai mereu acţionează fără luptă şi astfel învinge totul. El nu vorbeşte şi totuşi se face ascultat. Nu cheamă şi toate fiinţele aleargă parcă fermecate spre el. Pare domol, dar este foarte iscusit. Urzeala cerului este rară, dar nimeni care nu este înţelept nu o poate străbate.

74. Dacă poporul nu se teme de moarte, nu poate fi guvernat cu ameninţarea morţii. Dacă se teme de ea, se pot executa vinovaţii, dar cine are îndrăzneala să o facă? Există un judecător suprem, care el singur dă această pedeapsă. Cel care vrea să-l înlocuiască este ca şi un neîndemânatic care ar vrea să cioplească nişte statui cu securea - uşor atunci el se răneşte.

75. Poporul este înfometat pentru că împăratul risipeşte tezaurul; de aceea este înfometat. Poporul este greu de cârmuit pentru că împăratul nu dă dovadă de înţelepciune; de aceea atunci, poporul este greu de cârmuit. Poporul uneori ajunge să nu se teamă de

moarte, pentru că are multe de suferit în viaţă; de aceea, disperat, el nu se mai teme de moarte. Cel ce nu se zbate să trăiască cu orice preţ, este mai înţelept decât cel ce pune viaţa aceasta mai presus de toate.

76. Omul când se naşte este mlădios şi slab; când moare este tare, rigid. Tinerele mlădiţe ale plantelor sunt moi şi mlădioase; lemnul mort este tare şi uscat. Puterea şi rigiditatea însoţesc moartea; frăgezimea şi mlădierea însoţesc viaţa. Cel ce se sprijină doar pe propria lui putere nu va repurta mereu victoria. Când copacul a devenit foarte puternic, este tăiat. Cel care este socotit mare şi puternic este adeseori mult mai prejos decât acela care este mlădios şi slab.

77. Calea cerului este asemănătoare arcaşului care, întinzându-şi arcul, coboară ceea ce este înălţat şi ridică ceea ce este jos. Cerul ia de la cei care au prea mult, pentru a da celor care nu au îndeajuns. Însă omul pervers şi rău ia chiar de la sărac, pentru a-şi spori prisosul. Cine, având prisos, vrea să-l pună plin de detaşare în slujba lumii? Numai acela care, plin de înţelepciune păşeşte pe cărare. Înţeleptul acţionează prompt fără speranţa răsplătirii; el lucrează totdeauna detaşat şi bucuros, fără să râvnească merite.

78. Nimic pe pământ nu este mai moale, mai slab decât apa; şi totuşi cu câtă uşurinţă sfarmă ea tot ce este tare şi dur! Cel slab şi tenace învinge pe cel puternic; ceea ce este moale, până la urmă, biruie ceea ce este dur. Toată lumea cunoaşte această realitate, însă aproape nimeni nu se conformează. Iată pentru ce înţeleptul zice: cel ce ştie să rabde învinuirile nedrepte ale ţării sale este un adevărat stăpân; cel ce îndură plin de compasiune blestemele nemeritate ale ţării sale este un adevărat rege. Adevărul pare adeseori contrar firii pentru cei

obişnuiţi în minciună. Pentru foarte mulţi ignoranţi, adevărul este cea mai formidabilă minciună.

79. După o ură mare, va rămâne întotdeauna o ură mică, tocmai de aceea înţeleptul rămâne calm, plin de dragoste şi egal; el nu aşteaptă nimic de la alţii. Omul virtuos nu se gândeşte decât la ceea ce are de înfăptuit, omul obişnuit se gândeşte mai mereu numai la profit. Calea Cerului nu are preferinţă pentru nimeni; Ea este însă fulgerător de partea omului virtuos şi înţelept.

80. Aş dori să conduc o ţară mică şi un popor puţin numeros. Vreo zece sau o sută din supuşii mei ar avea arme, dar nici pe acelea nu le-ar întrebuinţa. I-aş învăţa să se teamă de moarte şi să nu se ducă să o caute în afara regatului. Ei ar avea vase de război şi care de luptă, însă nu le-ar folosi. Ar avea armură, dar nu ar purta-o. I-aş face înainte de toate să revină la ocupaţiile lor fireşti şi să se iubească plini de dăruire şi abnegaţie. Astfel ei ar găsi plăcută hrana obişnuită, elegant veşmântul simplu, paşnică şi sigură locuinţa lor, încântătoare desfătările patriarhale. Şi de ar fi aşa de aproape de regatul vecin încât s-ar auzi cântec de cocoş şi lătrat de câini, supuşii mei fericiţi ar ajunge la adânci bătrâneţi şi ar muri fără să fi simţit nevoia de a ieşi din ţară.

81. Cuvântul sincer nu este ambiţios, cuvântul ambiţios nu este sincer. Omul gâlcevitor nu este virtuos, omul bun nu este gâlcevitor. Cel ce cunoaşte cărarea adevărului nu este învăţat, ci înţelept; cel învăţat nu poate cunoaşte cărarea adevărului. Înţeleptul nu îngrămădeşte niciodată comori. Cu cât cheltuieşte mai mult pentru alţii, cu atît câştigă mai mult pentru sine. Cu cât dă mai mult, cu atât se îmbogăţeşte mai mult. Cu cât dăruie mai mult, cu atât i se oferă mai mult. Aceasta este Calea Supremă a cerului care răspândeşte binefacerile sale asupra tuturor

celor care merită şi nu vatămă pe nimeni. Aceasta este Calea Supremă a Cerului care acţionează întotdeauna fără luptă.
